

Η μετοχή του ανθρώπου στην θεία ζωή και η αυτονομία (Χριστόφορος Παπαδόπουλος, Θεολόγος)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο άγιος δεν ασκεί τις αρετές παθητικά, αφού η ελεύθερη συγκατάθεσή του είναι καθοριστική για την ενέργεια της χάριτος εντός του. Ο Θεός εμπιστεύεται στον «φίλο» Του τις Θείες αρετές με τρόπο, ώστε να τις ασκεί ο άγιος «κατά βούληση». Είναι μία κατάσταση, κατά την οποία ο άνθρωπος, αισθάνεται τις ιδιότητες του Θεού σαν δικές του, όπως το παιδί αισθάνεται τα αγαθά του πατέρα του. Τις αισθάνεται μάλιστα ως μέρος του εαυτού του [302]. Επιπλέον, οι αρετές είναι το αποτέλεσμα της αγαπητικής σχέσης κι όχι η προϋπόθεση γι αυτήν. Δεν μπορεί ο άνθρωπος να αγαπήσει τους εχθρούς του [303], κινούμενος σε ηθικό επίπεδο.

Η ανιδιοτελής αγάπη είναι η απόρροια της οντολογικής μεταμόρφωσης του αγίου. Αυτή η ανακαίνιση του έσω ανθρώπου κάνει τα αδύνατα δυνατά. Ο ενάρετος βίος του αγίου είναι η φανέρωση της σχέσης του με τον Θεό και ο σκοπός του αγίου είναι αυτή η σχέση κι όχι η αρετή. Έτσι, η καλλιέργεια των αρετών είναι καλλιέργεια της σχέσης με τον Θεό. Όσο καλλιεργούνται, τόσο ο άνθρωπος ομοιάζει με τον Θεό. Οι Πατέρες χρησιμοποιούν τον όρο μίμηση για να περιγράψουν τον τρόπο με τον οποίο μετέχει ο άνθρωπος στις Άκτιστες Θείες

ενέργειες. Μάλιστα, γίνεται φανερό το γεγονός ότι η ελευθερία του αγίου δεν περιορίζεται καθόλου, διότι η προσπάθειά του να μιμηθεί τον Θεό είναι παρόμοια με την προσπάθεια του παιδιού που προσπαθεί να μιμηθεί τον πατέρα του. Οι διανοητές της δύσης βρίσκουν, ακόμη και μια τέτοια στάση ετερόνομη. Η γνώση όμως ότι είσαι υιός κι ότι θα ανακαλύψεις την πραγματική σου αξία ακολουθώντας τους γονείς σου, είναι σημαντική για την πρόδοό σου ως αυτόνομο όν [304]. Η μίμηση του Θεού βασίζεται στο «φιλότιμο», όπως συνήθιζε να λέει ο όσιος Παΐσιος ο Αγιορείτης. Ο άγιος αισθάνεται την αγάπη του Θεού, ενώ ξέρει ότι δεν την αξίζει και από ευγνωμοσύνη επιθυμεί να κάνει ό, τι κάνει κι Αυτός [305]. Αυτό δεν είναι ετερονομία, αφού ο άγιος συμφωνεί με τους τρόπους του Θεού και διαπιστώνει ότι τελικά αυτό που βαθύτατα θέλει με όλο του το είναι είναι ο Θεός [306].

Τέλος, ας σημειώσουμε ότι όλες οι αρετές είναι χριστολογικές, δηλαδή έχουν την αναφορά τους στην ενανθρώπιση του Λόγου του Θεού, του Χριστού. Χωρίς αυτήν θα ήταν αδύνατη η προκοπή του ανθρώπου στις αρετές. Σύμφωνα με τον Μ. Βασίλειο, κάθε λόγος ή σκέψη ή πράξη που γίνεται εν Χριστώ φανερώνει και καλλιεργεί την κοινωνία του ανθρώπου μαζί Του [307]. Έτσι προωθείται η αρετή. Οι άγιοι απέκτησαν την αγιότητα ακριβώς επειδή το περιεχόμενο της ζωής τους ήταν ο Χριστός και οι εντολές Του. Με την άσκηση των αρετών απελευθερώνονταν απ' την δουλεία της αμαρτίας και γίνονταν όλο και περισσότερο αιώνιοι και αθάνατοι [308]. Ο μιμητής του Χριστού δεν περιορίζεται μόνο στην ηθική μίμηση της ζωής Του, αλλά, «μυστικῶ τῷ τρόπῳ», μετέχει οντολογικά στην θεία φύση Του και επαναλαμβάνει τη ζωή Του, συνεχίζοντας το Ευαγγέλιο. Αν ήταν απλώς ηθική η μίμηση, τότε ο Χριστός δεν θα διέφερε καθόλου απ' τα διάφορα θρησκευτικά και ηθικά πρότυπα και δεν θα είχε την δύναμη να μας θεανθρωποιήσει.

Όπως είπαμε και πριν, ο Χριστός είναι αυτά που κάνει και εντέλλεται και μάλιστα τηρεί ο ίδιος Του τις εντολές, ήδη ως άνθρωπος. Επομένως, ο άγιος που μιμείται τον Χριστό, μιμείται τον τέλειο άνθρωπο κι επειδή Αυτός ο τέλειος άνθρωπος είναι και τέλειος Θεός, μετέχει οντολογικά στην θεότητά Του. Η μίμηση αυτή έχει ως αποτέλεσμα την οντολογική μετάπλαση του ανθρώπου με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, έτσι ώστε μιμούμενος αυτά που κάνει ο Χριστός, γίνεται κι ο ίδιος τέτοιος. Για να το πούμε και με απλούστερα λόγια για να γίνει πιο κατανοητό, θα λέγαμε: μιμείσαι την ελεημοσύνη του Χριστού; Γίνεσαι εν Αγίῳ Πνεύματι ελεήμων. Μιμείσαι την αγάπη Του; Γίνεσαι εν Αγίῳ Πνεύματι αγάπη. Μιμείσαι την θεανθρωπότητα και υιότητά Του; Γίνεσαι εν Αγίῳ Πνεύματι θεάνθρωπος και υιός του Πατρός [309].

Η αγιότητα είναι «μία ολοένα αυξανόμενη ομοίωση του ανθρώπου με τον Θεό, ως αποτέλεσμα της κάθαρσης των παθών και της ανάπτυξής του μέσα στις αρετές» [310]. Ο Θεός, μέσα απ' τις αρετές, ενανθρωπίζεται μέσα στον άνθρωπο και στη συνέχεια κάνει τον άνθρωπο Θεό [311]. Κατά τον άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή, ο Θεός Λόγος «ἐφάπαξ κατὰ σάρκα γεννηθείς, αἰεὶ γεννᾶται θέλων κατὰ πνεῦμα διὰ φιλανθρωπίαν τοῖς θέλουσι· καὶ γίνεται βρέφος, ἑαυτὸν ἐν ἐκείνοις διαπλάττων ταῖς ἀρεταῖς» [312]. Ο ενάρετος βίος του αγίου οφείλεται στον Χριστό που γεννᾶται μυστικῶς μέσα στον άγιο. Ως εκ τούτου, οι άγιοι αποκαλύπτουν τον Χριστό και κάνουν αισθητή την παρουσία Του στην ανθρώπινη ιστορία. Η αναφορά στην αρετή των αγίων είναι αναφορά στην αρετή του Χριστού [313]. Γι αυτό το λόγο είναι φανερό ότι οι αρετές έχουν θεανθρώπινο χαρακτήρα.

Παρ' όλ' αυτά, παρατηρείται στον άνθρωπο η παρουσία φυσικών αρετών, οι οποίες δεν αποκτήθηκαν μέσα από τη σχέση του με τον Θεό, αλλά υπάρχουν θα λέγαμε

«εκ φύσεως». Τέτοιες είναι η φρόνηση, το θάρρος, η αποφασιστικότητα κλπ, οι οποίες είναι κτιστές. Οφείλονται όμως κι αυτές στην θεία αγαθότητα και υπάρχουν ως «απηχήματα» της άκτιστης αρετής του Θεού [314]. Επειδή όμως είναι τρεπτές, μπορεί να μετατραπούν σε κακίες αν αυτονομηθούν [315], με αποτέλεσμα να οδηγήσουν στα πάθη. Μόνο στην αγιότητα υπάρχει αυτονομία, γιατί μόνο όταν μετέχει ο άνθρωπος στην θεία ζωή οι αρετές του τον οδηγούν στην αυτονομία.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

301. Γεωργίου Μαντζαρίδη, Ό.π., σ. 77.

302. Ο γέροντας Αιμιλιανός Σιμωνοπετρίτης προσθέτει: «η αρετή είναι το μέσον που τον κάνει (τον άνθρωπο) ελκυστικό και ικανό να νοιώθει ότι είναι ισχυρός, και όχι ότι απλώς παλεύει για να σταθή μέσα στην ζωή» Αρχιμ. Αιμιλιανού Σιμωνοπετρίτου, Λόγος περί Νήψεως, ερμηνεία στον άγιο Ησύχιο, γ' εκδ., Αθήνα 2007, σ. 67.

303. «άνευ χάριτος Θεού είναι αδύνατον να αγαπά τις τους εχθρούς» Αρχιμ. Σωφρονίου, Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, σ. 554.

304. Βλ. Νικολάου Κόϊου, Έπ' ἐλευθερία ἐκλήθητε, σ. 126.

305. Βλ. Αρχιμ. Σωφρονίου, Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, σ. 488.

306. Ο άγιος Νικόλαος ο Καβάσιλας αναφέρει για τον Χριστό: «ούτος μεν το κατάλυμα των ανθρωπίνων ερώτων».

307. Βλ. Μ. Βασιλείου, Επιστολή 159, PG 32, 620B.

308. Βλ. Αρχιμ. Ιουστίνου Πόποβιτς, Άνθρωπος και Θεάνθρωπος, σ. 65.

309. Πρβλ. Αγίου Γρηγορίου Νύσσης, Εἰς τούς Μακαρισμούς, ΕΠΕ 8, σ. 124-285.

310. π. Δημητρίου Στανιλοάε, Προσευχή και Ελευθερία, σ. 61.

311. Ό.π., σ. 62.

312. Μαξίμου Ομολογητού, Κεφάλαια διάφορα θεολογικά τε και οικονομικά 8, PG 90, 1181A.

313. Γεωργίου Μαντζαρίδη, Χριστιανική Ηθική II, σ. 289.

314. Ό.π., σ. 535.

315. Ό.π.